

DOI: 10.55643/fcaptp.2.61.2025.4651

Ярослав Чайковський

к.е.н., доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна;
e-mail: ya.chaikovskyi@wpu.edu.ua
ORCID: [0000-0002-1287-8094](https://orcid.org/0000-0002-1287-8094)
(Corresponding author)

Богдан Луців

д.е.н., професор кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна;
ORCID: [0000-0002-3302-0505](https://orcid.org/0000-0002-3302-0505)

Олександр Дзюблюк

д.е.н., професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна;
ORCID: [0000-0002-4967-823X](https://orcid.org/0000-0002-4967-823X)

Євген Чайковський

аспірант, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна;
ORCID: [0009-0007-0179-5422](https://orcid.org/0009-0007-0179-5422)

Павло Луців

аспірант, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна;
ORCID: [0000-0001-8803-8422](https://orcid.org/0000-0001-8803-8422)

Received: 27/11/2024

Accepted: 16/03/2025

Published: 30/04/2025

© Copyright
2025 by the author(s)

This is an Open Access article
distributed under the terms of the
[Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

БАНКІВСЬКЕ ЗЕЛЕНЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

АНОТАЦІЯ

Екологічно стале фінансування виникає через зростаючу потребу в збереженні та забезпеченні стійкості економічних систем. Ставши концепцією, екологічно стале фінансування сприяє переходові до більш відповідального й сталого економічного зростання. З огляду на це, екологічне стале фінансування та зелене кредитування тісно взаємопов'язані, тому що обидва підходи спрямовані на підтримку сталого розвитку й скорочення негативного впливу на навколишнє середовище. Зелений кредит є ефективним інструментом фінансової підтримки проєктів, спрямованих на зниження екологічного впливу та розвиток стійкої економіки.

У статті з'ясовуються теоретичні та прикладні основи розвитку зелених кредитів, а також перспективи впровадження ефективних кредитних інструментів у царині розвитку зеленої економіки в Україні. Досліджено термін «зелений кредит» і запропоновано авторське визначення цього поняття. Детально розглянуто концепцію зеленого кредитування як важливого механізму реалізації екологічної модернізації економіки. Розглянуто світовий ринок зелених позик і зелені кредитні програми, за якими працюють банківські установи, та їхній вплив на економіку й навколишнє середовище. Досліджено пріоритети банківських установ у розвитку зеленого кредитування. Розглянуто перешкоди, пов'язані із запровадженням банківськими установами зелених кредитних інструментів, зокрема регуляторні, фінансові та організаційні бар'єри, включаючи оцінку ризиків, пов'язаних із новими технологіями та проєктами. Є також питання щодо окупності інвестицій та їхньої рентабельності. У контексті зеленого кредитування терміни окупності є короткостроковими й не збігаються з потенційними періодами окупності капітальних інвестицій загалом.

Вплив зеленого кредитування на фінансову стабільність банківської системи залежить від правильного управління ризиками та підбору проєктів. Недостатньо оцінені екологічні ризики можуть спричинити втрати, які негативно позначатимуться на платоспроможності банків.

Обґрунтовано пріоритетні напрями стимулювання зеленого кредитування в Україні, з яких важливими є створення сприятливого регуляторного середовища, розвиток партнерств між банками та бізнесом, а також популяризація екологічно відповідальних інвестицій серед громадськості.

Удосконалено підходи до класифікації зелених кредитів із виокремленням їх основних видів, таких як зелені споживчі кредити, зелені бізнес-кредити й кредити на зелені проєкти, що дозволило деталізувати їх цільове призначення, тривалість і специфіку фінансування.

Ключові слова: цілі сталого розвитку, зелені кредити, зелені фінанси, кредитний ризик, зелені облігації, ринок зелених кредитів, зелений банкінг, банківські установи

JEL Класифікація: E44, E62, F29, G21, G24

ВСТУП

Одним із пріоритетних завдань сучасного економічного розвитку є здійснення широкомасштабної екологічної модернізації, що передбачає перехід до екологічно чистих виробництв, збереження природних ресурсів і біологічного розмаїття, рекреацію, зниження екологічних ризиків і захист довкілля. Це означає побудову зеленої економіки, що підвищує добробут людей і створює сприятливі умови для успішної взаємодії екологічного й соціального розвитку та економічного зростання. Однак реалізація на практиці завдань такої значної екологічної модернізації економіки потребує мобілізації великих за обсягами державних і приватних джерел фінансування відповідних проєктів і розвитку нових фінансових інструментів, здатних забезпечити необхідні потоки інвестицій. Тож такі процеси об'єктивно зумовлюють трансформацію світової фінансової системи, створення новітніх інституційних структур, формування нової культури управління фінансовими інститутами, зміну фінансової архітектури, перенаправлення фінансових потоків і введення в обіг зелених фінансових інструментів, призначених для фінансування екологічно стійких проєктів.

Історично початковою та найпоширенішою формою таких фінансових інструментів стали зелені облігації, головною метою випуску яких було фінансування проєктів із позитивними екологічними чи кліматичними ефектами. Ці облігації, сформувавши за кілька років окремий сегмент фондового ринку, що інтенсивно зростає, утворили по суті одну зі стрижневих ланок концепції зеленого економічного розвитку, що дозволяє пов'язувати конкретні заходи з охорони довкілля з діяльністю фінансових інститутів та інвесторів. При цьому мотивація останніх у міру розвитку ринку зелених облігацій змінювалася, і якщо спочатку головну роль відігравали іміджеві фактори та прагнення до диверсифікації портфелів за рахунок інструментів із низьким ризиком, то в міру подальшого розвитку ринку на перший план вийшла мета збереження клімату й забезпечення екологічного розвитку економіки.

Паралельно з розвитком ринку зелених облігацій почав розвиватися й сегмент банківських операцій, пов'язаний із зеленими кредитами, хоча цей фінансовий інструмент іще не набув такого ж поширення, як облігації, та залишається відносно новим для світового фінансового ринку. Однак поступово банківське зелене кредитування набуває все більшого значення для екологічної модернізації економіки, оскільки саме формування портфеля зелених кредитів передбачає фінансування екологічних проєктів, заходів у галузі енергоефективності, відновлюваних джерел енергії, екологічно чистої промисловості та інших царин діяльності, що пов'язані з охороною навколишнього середовища, а відтак ці напрями фінансування стають одним із пріоритетних завдань комерційних банків різних країн, адже будучи важливими учасниками зеленої моделі розвитку, банки підвищують рівень своєї конкурентоспроможності на світовому фінансовому ринку. У цьому контексті особливо важливим стає дослідження проблематики використання банківських зелених кредитів для фінансування проєктів екологічного розвитку й захисту довкілля, впливу цих кредитів на результати й ефективність діяльності банків і всієї фінансової системи країни, а також їх значення для досягнення стратегічних цілей сталого розвитку й екологічної модернізації економіки.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Сучасний період функціонування глобальної економіки характеризується переходом до зеленої концепції, що втілює цілі сталого економічного та суспільного розвитку, пом'якшення негативного антропогенного впливу на довкілля та зміну клімату. Тому в значній кількості наукових праць приділяють усе більше уваги енергозбереженню, скороченню забруднення повітря та шкідливих викидів, а також обґрунтуванню різних заходів щодо сприяння розвитку зеленої економіки й пошуку шляхів фінансування боротьби зі згубним впливом на навколишнє середовище. Ідея зеленого економічного розвитку й екологічної модернізації набуває нині значного громадського резонансу, її активно обговорюють експерти, політики й неурядові організації. Однак ця ідея спирається на теоретичну базу ширшої та давнішої концепції сталого розвитку, започаткованої ще в працях класиків англійської політичної економії. Так, іще Давид Рікардо обґрунтував теорію ренти за користування землею, згідно з якою спадна віддача землі впливає на зростання багатства та населення (Ricardo, 1817), а Томас Р. Мальтус висунув теорію про те, що економічне виробництво безпосередньо залежить від запасів природних ресурсів і якості довкілля (Malthus, 1798).

Власне, самі ідеї зеленої економіки та економічного розвитку, заснованого на захисті довкілля, започатковано ще орієнтовно в першій половині-середині ХХ ст. в працях, присвячених наростаючим проблемам використання обмежених і невідновлюваних природних ресурсів, забрудненню навколишнього середовища та порушенню природних біопроектів. Зокрема, роботи американського економіста Гарольда Хотеллінга стали відомі завдяки розвитку теорії про вичерпність природних ресурсів і визначенню оптимального рівня видобутку невідновлюваних ресурсів і ціни природних монополістів на продукти в розмірі граничних витрат, а оптимальну траєкторію видобутку сировини він

визначає як розв'язання завдання максимізації сумарної корисності (Hotelling, 1931). Удосконалення цієї моделі Хотеллінга через урахування таких факторів, як відкриття нових родовищ і технологічний прогрес, здійснив американський економіст Джеффри А. Крауткремер (Krautkraemer, 1998). Крім того, успіх прогнозу щодо падіння темпів видобутку нафти в США, починаючи з 1970 року, привернув велику увагу до ідей, які обґрунтував у своїх роботах американський науковець Меріон К. Хабберт (Hubbert, 1956). Подальший розвиток цих теорій із погляду суспільних потреб, пов'язаних із проблемами довкілля, здійснив американський еколог-аналітик Лестер Р. Браун, у роботах якого були викладені основні ідеї формування сталого суспільства, а також було наголошено на необхідності відмовитися від показника зростання споживання енергії як мірила прогресу та на потребі масштабного використання сонячної енергії в містобудуванні (Brown, 2007).

Однак у зв'язку з тим, що вільний ринок неодноразово доводив свою неспроможність розв'язувати найважливіші проблеми, пов'язані з кризами надвиробництва та забрудненням навколишнього середовища, виникла об'єктивна потреба дослідження перспектив екологічного розвитку та побудови оптимальної траєкторії вичерпання ресурсу, виходячи з принципу рівноправності поколінь, що вперше здійснив канадський економіст Джон Хартвік, згідно з моделлю якого постійний у часі рівень споживання (з розрахунку на душу населення) досягається шляхом інвестування прибутку (ренти), отриманого від невідновлюваного ресурсу в капітал, що виробляє ту саму кількість товарів і послуг при зменшенні кількості ресурсу (Hartwick, 1977). Ще більш повно економічний розвиток в умовах обмежених природних ресурсів дослідив у своїх працях американський економіст і лауреат Нобелівської премії з економіки Джозеф Стігліц, який визначив, за яких умов є можливим стійкий рівень споживання на душу населення, охарактеризувавши прийнятну траєкторію зростання економіки з тим, щоб отримати оптимальну швидкість видобутку та кращу норму економії за наявності вичерпних природних ресурсів (Stiglitz, 1974). Крім того, ідеї пристосовувати теорію економічного зростання до проблем довкілля були запропоновані в працях таких американських економістів, як Вільям Д. Нордхаус (Nordhaus, 1974) і Роберт М. Солоу (Solow, 1974).

Цілком очевидно, що виконання таких глобальних завдань, як оптимізація використання вичерпних ресурсів, підвищення суспільного добробуту, зниження ризиків для довкілля та забезпечення екологічно орієнтованого економічного зростання, потребували вже нових підходів до механізмів фінансування відповідних програм і появи нових сегментів фінансового ринку, орієнтованих на забезпечення ресурсами зеленої економіки, що знайшло відображення у відповідних наукових працях. Зокрема, у роботі американського економіста, лауреата Нобелівської премії з економіки Пола Р. Кругмана наведені аргументи щодо наслідків і втрат для економічного розвитку в разі відсутності фінансування й невжиття заходів щодо подолання глобального потепління (Krugman, 2010). При цьому у фінансуванні зелених проєктів важлива роль має належати державі, на що вказують британські вчені Робін Оуен, Джеральдін Бреннан та Фергюс Ліон, зазначаючи, що ризики недофінансування можуть бути усунуті державою через стимулювання інтересу приватного сектора до впровадження зелених технологій і стандартів у свій бізнес і здійснення зелених інвестицій самою державою (Owen, Brennan & Lyon, 2018).

Однак серед джерел зеленого фінансування найбільше місце в наукових дослідженнях відводять так званім зеленим облігаціям як головному джерелу ресурсів для екологічної модернізації. Так, американський економіст Стівен К. Парк визначає зелені облігації як найбільш ефективну форму боргового фінансування, надходження від якої спеціально призначені для екологічно чистих проєктів (Park, 2018). На роль зелених облігацій як домінантного на фінансовому ринку інструмента зеленого інвестування вказано також у дослідженнях американського економіста Ніколаса Стерна ((Stern, 2008) та французького дослідника Хосе Банги (Banga, 2019). Аналогічну позицію обґрунтовують у своїх працях італійські вчені Джанфранко Джанфрате й Маттіа Пері, стверджуючи, що поява зелених облігацій є одним із найкращих варіантів для мобілізації фінансових ресурсів для забезпечення екологічних проєктів і сталого розвитку (Gianfrate & Peri, 2019).

Слід наголосити, що на відміну від зелених облігацій, у сучасних наукових дослідженнях значно менше уваги приділяють іншим інструментам фінансування еколого-економічного розвитку, зокрема, банківському зеленому кредитуванню. Роль банків в екологічній модернізації економіки розглядають або з погляду їх позиціонування на ринку тих самих зелених облігацій або в ширшому контексті зміни парадигми функціонування банківської системи шляхом її «озеленення», що призвело до появи понять «стійкий» і «відповідальний» банкінг, складовими якого є політика банків, спрямована на сталий розвиток, комунікацію та прозорість, екологічні інвестиції й екологічні ризики. Такий підхід, наприклад, обґрунтований у праці канадських економістів Олафа Вебера та Блера Фелтмейта (Weber & Feltmate, 2016), а також британських учених Керолін Стівенс і Кріса Скіннера (Stephens & Skinner, 2013). Інакше кажучи, поширеним трендом дослідження зеленого банкінгу є зосередження уваги не так на кредитних операціях банків, що мають екологічне спрямування, як на проблемах трансформації бізнес-процесів банку, його фінансової політики, розвитку операцій із зеленими облігаціями та їх впливу на ефективність банку, а також на завданнях

формування нової внутрішньої культури менеджменту банку, включаючи управління ризиками та розкриття інформації, про що свідчать праці нідерландського економіста Марселя Йокена (Jeucken, 2010), німецького вченого Маркуса Ріглера (Riegler, 2023) та американської дослідниці Джулії Вайт ((White, 2023).

Отож, потрібно відзначити, що більшість сучасних досліджень екологічної модернізації економіки зосереджена на глобальних аспектах економічного розвитку, пов'язаного з екологізацією виробництва, і концентрує увагу передусім на таких інструментах фінансування зеленої економіки, як облігації, а також на регулятивних засадах участі держави у відповідних проєктах. Значно менше уваги приділяють вивченню проблематики застосування банками конкретних фінансових інструментів ресурсного забезпечення екологічного розвитку, зокрема зелених кредитів. Тому виникає об'єктивна необхідність з'ясування природи та чинників забезпечення ефективної організації банківського зеленого кредитування як одного з головних джерел фінансових ресурсів екологічної модернізації економіки на основі аналізу стану, тенденцій і проблем функціонування саме банківської системи в контексті особливостей реалізації стратегії сталого розвитку в Україні.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Мета дослідження полягає у вивченні світового та національного ринків зеленого кредитування, які є ефективним інструментом для фінансування проєктів у галузі альтернативної енергетики, підвищення енергоефективності та ресурсозбереження.

У зв'язку з цим необхідно:

- описати основні особливості зеленого банкінгу, які сприятимуть сталому розвитку;
- вивчити теоретичні основи використання зелених кредитів і проаналізувати рівень дослідження цього фінансового інструменту й вітчизняними, і закордонними експертами;
- установити основні відмінності між зеленими кредитами та кредитами, пов'язаними зі сталим розвитком;
- з'ясувати переваги зеленого кредитування та притаманні банкам недоліки й проблеми в його застосуванні;
- дати загальну характеристику світовому ринку зелених кредитів і їх частці в банківських портфелях;
- розглянути вплив зелених позик на діяльність банківських установ;
- проаналізувати переваги та недоліки кредитних відносин для кредитора й позичальника, де кошти, що акумулюються, надають у формі зеленого кредиту;
- визначити ризики й перешкоди, що стоять на заваді зеленому кредитуванню, та обґрунтувати шляхи їх усунення.

МЕТОДИ

Під час дослідження застосовані такі методи: аналіз і синтез, які дозволили виявити особливості процесів на світовому та національному ринках зелених кредитів; абстрактно-логічний метод, застосований для узагальнення сучасних наукових підходів до зелених кредитів; системно-логічний метод, корисний для дослідження досвіду вітчизняних банків, які активно працюють у царині зеленого кредитування та відповідають за фінансування проєктів за сприяння міжнародних фінансово-кредитних установ або держави; причинно-наслідковий метод, завдяки якому були встановлені взаємовідносини між розвитком зеленого кредитування та функціонуванням ринку зелених кредитів у перспективі. Крім того, в дослідженні використано системний і графічний методи для структуризації вихідних положень і висновків, а також метод узагальнення для формування результатів дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ

«Озеленення» світової економіки – це амбітна мета, яка вимагає від урядів повного переорієнтування свого фінансового потенціалу та залучення значніших потоків приватних інвестицій у низьковуглецеву інфраструктуру.

Звернімо увагу на те, що коли світова спільнота фокусує свою увагу на зеленому майбутньому, банківський сектор переживає критичний момент. Фінансові установи більше не можуть заплющувати очі на глибокі наслідки зміни клімату не лише для їхніх операційних структур, але й для їхньої ширшої фінансової практики та виконання ними соціальної ролі. Зелений банкінг пропонує багатообіцяюче рішення для інтеграції сталих практик у фінансову систему з метою побудови більш зеленого майбутнього.

Зелений банкінг – це комплексний підхід, який ураховує вплив на навколишнє середовище всіх аспектів банківських операцій, від внутрішнього споживання енергії до зовнішніх фінансових транзакцій.

Центральним елементом зеленого банкінгу є надання зелених кредитів.

Зелені кредити – це кредити, які надають на проекти, що є екологічно чистими або роблять позитивний внесок у пом'якшення наслідків зміни клімату. До них відносяться проекти з відновлюваної енергетики, зеленого будівництва та ініціативи, що сприяють розвитку циркулярної економіки. Підтримуючи такі проекти, банки можуть стимулювати економічне зростання в галузях, життєво важливих для сталого майбутнього, і відкривати нові прибуткові напрями кредитування.

Банки також усе частіше враховують екологічні ризики у своїх кредитних та інвестиційних рішеннях. Зміна клімату може створювати значні фінансові ризики. Стихійні лиха можуть вплинути на вартість застави та порушити бізнес-операції, впливаючи на здатність позичальників погашати кредити. Беручи до уваги ці ризики, банки можуть забезпечити більш стійкий і стабільний портфель. Важливим тут є те, що посилюючи потужний сигнал про свою прихильність до екологічної стійкості, банки можуть покращити свою репутацію та залучити більш екологічно свідомих клієнтів.

Проте мусимо констатувати, що перехід до зеленого банкінгу не позбавлений викликів. Однією з головних перешкод є досягнення правильного балансу між прибутковістю й сталістю. Не всі зелені проекти є високоприбутковими, а оцінка екологічних ризиків при ухваленні кредитних рішень може обмежити можливості отримання прибутку. Відтак, оскільки соціальний і регуляторний тиск зростає, а споживачі все більше віддають перевагу компаніям, для яких пріоритетним є сталий розвиток, довгострокові переваги зеленого банкінгу стають усе більш очевидними.

Ба більше: інтеграція сталого розвитку в банківську діяльність вимагає системних реформ, які виходять за межі простої корпоративної соціальної відповідальності. Це вимагає реальної оцінки екологічних ризиків, створення експертизи в зеленому секторі та зміни корпоративної культури з метою надання пріоритету сталому розвитку.

Отже, зелений банкінг – це перспективний шлях розвитку фінансової індустрії. Це спосіб для банків зробити свій внесок у розв'язання зростаючих екологічних проблем, водночас відкриваючи нові можливості для зростання.

Одним із пріоритетних питань, що визначають темпи та результати розвитку зеленої економіки, є питання фінансування зеленої економіки, які розв'язують шляхом використання фінансових інструментів. Поняття фінансових інструментів зеленої економіки можна трактувати й вузько (зелені облігації, зелені кредити), – і дуже широко (наприклад, онлайн-банкінг, інтернет-банкінг, блокчейн, соціальні облігації тощо). Хоча ми не відкидаємо різних підходів до класифікації фінансових інструментів як зелених, відтак із практично орієнтованого погляду до зелених фінансових інструментів будемо відносити саме такі фінансові інструменти, використання яких стимулює юридичних і фізичних осіб до екологічно відповідальної діяльності й до такого характеру виробничої поведінки.

З метою з'ясування глибинної внутрішньої сутності зеленого кредиту, який є одним із інструментів глибокої трансформації економічної моделі, орієнтованої на сталий розвиток, проаналізуємо та з'ясуємо природу й структуру механізму зеленого кредитування, а також його засадничі відмінності від традиційного банківського кредитування.

Насамперед, зелені кредити й кредити, пов'язані зі сталим розвитком, є актуальною темою на кредитному ринку. Хоча вони виникли відносно недавно, за останні кілька років їх обсяг різко зріс. Зростання кількості зелених кредитів і кредитів, пов'язаних зі сталим розвитком (сталі кредити), є початковим етапом фундаментальних змін в економіці загалом.

Хоча зелений кредит і кредит, пов'язаний зі сталим розвитком, є різними інструментами, термін «зелений кредит» іноді використовують як узагальнювальний для обох. Визначальною рисою «справжнього» зеленого кредиту є те, що кошти використовують на зелені цілі.

Спочатку не існувало визнаних ринкових стандартів, які б допомогли визначити, що можна вважати зеленим або пов'язаним зі сталим розвитком. Перша публікація Міжнародної асоціації ринків капіталу «Принципи зелених облігацій» у січні 2014 року вказала на трендовий напрям розвитку ринку капіталу, але була зосереджена на облігаціях, а не на кредитах, і на зеленому використанні коштів, а не на сталому розвитку. На кредитних ринках Принципи екватора вже давно використовують фінустанови для управління екологічними, соціальними та управлінськими ризиками на ринку проєктного фінансування, але їх застосування на більш широкому кредитному ринку було обмеженим.

З огляду на ці аргументи, основна відмінність між зеленими кредитами та кредитами, пов'язаними зі сталим розвитком, полягає в тому, що при класифікації кредитів, пов'язаних зі сталим розвитком, відсутня вимога використовувати кошти на конкретну мету. Замість цього, їх характеризують умови кредитування, які стимулюють позичальників покращувати свою діяльність відповідно до нових, заздалегідь визначених екологічних, соціальних та управлінських критеріїв (ESG).

Зелені кредити можна класифікувати за різними ознаками, такими як мета, тривалість, об'єкт і цільова аудиторія. Стосовно цих ознак можна виділити основні види зелених кредитів.

1. Зелені споживчі кредити. Це кредити, які надають фізичним особам на придбання або встановлення екологічно чистих товарів (предметів) і послуг, таких як сонячні батареї, енергоефективна побутова техніка та електромобілі. Зазвичай вони невеликі за обсягом і короткострокові.
2. Зелені бізнес-кредити. Кредити надають юридичним особам, які реалізують зелені проєкти в різних царинах діяльності, таких як виробництво, будівництво, транспорт і сільське господарство. Кредити для зеленого бізнесу зазвичай є великими й довгостроковими.
3. Кредити на зелені проєкти. Це кредити для фінансування конкретних зелених проєктів із високим ризиком і складністю, але також із високим потенціалом прибутковості та соціальних вигод. Вони, як правило, дуже великі за розміром і дуже тривалі за терміном.

Звернімо увагу на властиві відмінності традиційного кредитування від зеленого кредитування (Табл. 1).

Таблиця 1. Порівняльні характеристики традиційного й зеленого кредитування.		
Параметр	Традиційне кредитування	Зелене кредитування
Мета	Загальне фінансування	Екологічні проєкти
Оцінка ризику	Фінансові показники	Фінансові + екологічні показники
Переваги для клієнта	Доступність	Підтримка екопроєктів + потенційні податкові пільги (тощо)
Вплив на навколишнє середовище	Не враховується	Позитивно

Зелене кредитування відрізняється від звичайного кредитування тим, що воно використовує більш суворі критерії для відбору проєктів, які повинні відповідати певним екологічним стандартам і цілям. Зелені кредити також вимагають більш суворого моніторингу та звітності про результати проєкту й повинні демонструвати зелені переваги проєкту.

Загалом зелене кредитування має цілу низку переваг і недоліків, які варто враховувати при ухваленні рішення щодо його використання. До переваг можна віднести:

- вплив на навколишнє середовище. Зелене кредитування може допомогти розв'язати глобальні екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення навколишнього середовища;
- екологічні вигоди. Зелене кредитування сприяє розвитку зеленої економіки, заснованої на принципах сталості, інновацій і соціальної справедливості;
- соціальний вплив. Зелене кредитування сприяє підвищенню якості життя мешканців, на яких впливає стан довкілля.

Окрім зазначених переваг, зеленому кредитуванню притаманні недоліки та проблеми, зокрема:

- відсутність єдиних стандартів і методологій, ба більше, зелене кредитування стикається з проблемою визначення «зеленості» проєктів, які можуть по-різному трактувати учасники ринку;
- брак інформації та навичок. Зелене кредитування вимагає спеціальних знань і навичок від усіх учасників ринку, включаючи кредиторів, позичальників, консультантів, аудиторів і регуляторів;
- високий попит на технічну та фінансову експертизу. Зелене кредитування вимагає проведення технічної та фінансової експертизи проєктів для забезпечення не лише «зеленої» ефективності, а й фінансової життєздатності та прибутковості;
- ризик «зеленого» шахрайства (грінвошингу – «greenwashing»). Грінвошинг – це створення видимості того, що проєкт є зеленим, хоча насправді він не має екологічної цінності або є екологічно шкідливим.

Зазначаючи це, можна стверджувати, що розвиток зеленого кредитування відбувається під впливом різноманітних факторів, деякі з яких сприяють, а деякі перешкоджають його поширенню. До сприятливих факторів можна віднести:

- поширення обізнаності громадськості й попиту на «зелені» товари й послуги, а також на соціально відповідальні інвестиції та фінансування;
- посилення регуляторного тиску та стимулів з боку урядів і міжнародних організацій, які ставлять перед собою цілі та приймають зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату;
- розвиток технологій та інновацій, що знижують витрати й підвищують ефективність зелених проєктів, а також покращують вимірювання зелених вигод і звітність про них;
- формування міжнародних ініціатив та угод у царині зеленого кредитування, спрямованих на розробку єдиних стандартів і методологій, підвищення прозорості та співпраці між учасниками ринку.

На противагу сприятливим факторам на шляху широкого запровадження зеленого кредитування стають певні перешкоди:

- брак інформації та навичок в учасників ринку, а також відсутність освітніх програм для підвищення рівня компетентності та обізнаності в царині зеленого кредитування;
- високі вимоги до технічної та фінансової перевірки проєктів, які є складними, дорогими й трудомісткими, вимагають залучення кваліфікованих фахівців і використання спеціалізованих інструментів і методик;
- ризики «зеленого відмивання» – коли проєкти мають вигляд «зелених», хоча насправді вони не мають жодної екологічної цінності або є екологічно шкідливими.

Отож, зосередьмо увагу на виокремленні ключових особливостей параметрів зеленого кредитування та параметрів кредитування, пов'язаного зі сталим розвитком (Табл. 2).

Таблиця 2. Ключові параметри зеленого кредитування та кредитування, пов'язаного зі сталим розвитком.

Параметри	Зелені кредити	Кредити, пов'язані зі сталим розвитком
Мета	Сприяти й підтримувати екологічно сталу економічну діяльність	Сприяти та підтримувати економічну й соціально сталу економічну діяльність
Напрямок	Кредитні інструменти надають виключно для фінансування або рефінансування нових або існуючих зелених проєктів	Кредитні інструменти і/або умовні кредитні лінії (гарантійні лінії або акредитиви), що стимулюють позичальника досягнути амбіційних, наперед визначених, цілей у царині сталого розвитку
Обмеження за призначенням	Основна особливість – використання кредиту для зелених проєктів. Кредитні кошти зараховують на спеціальний рахунок або їх відстежують в інший спосіб	Ніяких особливих вимог до використання отриманих ресурсів не висувають: позику надають на загальних підставах на корпоративні потреби позичальника
Вплив на ціноутворення позичальника	Параметри зеленого кредитування не передбачають жодного впливу на ціноутворення. При поділі об'єктів для зелених цілей – нижчу ціну передбачають за зеленим траншем	Відмінною рисою кредиту, прив'язаного до сталого розвитку, є те, що результати діяльності позичальника відповідно до наперед визначених цілей сталого розвитку впливають на відсоткову ставку, а також на результати діяльності з плином часу
Зовнішня оцінка Звітність	Позичальники повинні вести облік використання коштів зеленого кредиту разом із списком зелених проєктів та їх описом Зовнішня оцінка рекомендована, але не є обов'язковою	Потребу в зовнішній перевірці діяльності позичальника з боку кредитора визначають у кожному конкретному випадку окремо Для публічних компаній може бути достатньо публічного розкриття інформації

Результати еволюції наукової економічної думки переконливо свідчать, що перехід до світового ринку зелених кредитів вимагає комплексного підходу, який включає інтеграцію параметрів сталого розвитку у фінансову політику, координацію з міжнародними стандартами та розробку механізмів підтримки екологічних проєктів. З огляду на це світовий ринок зелених кредитів має величезний потенціал для подальшого зростання й стає важливим інструментом у стратегії сталого розвитку на державному рівні та в корпоративному секторі.

Простежимо на побудованому графіку (Рис. 1) динаміку розвитку світового ринку зелених кредитів.

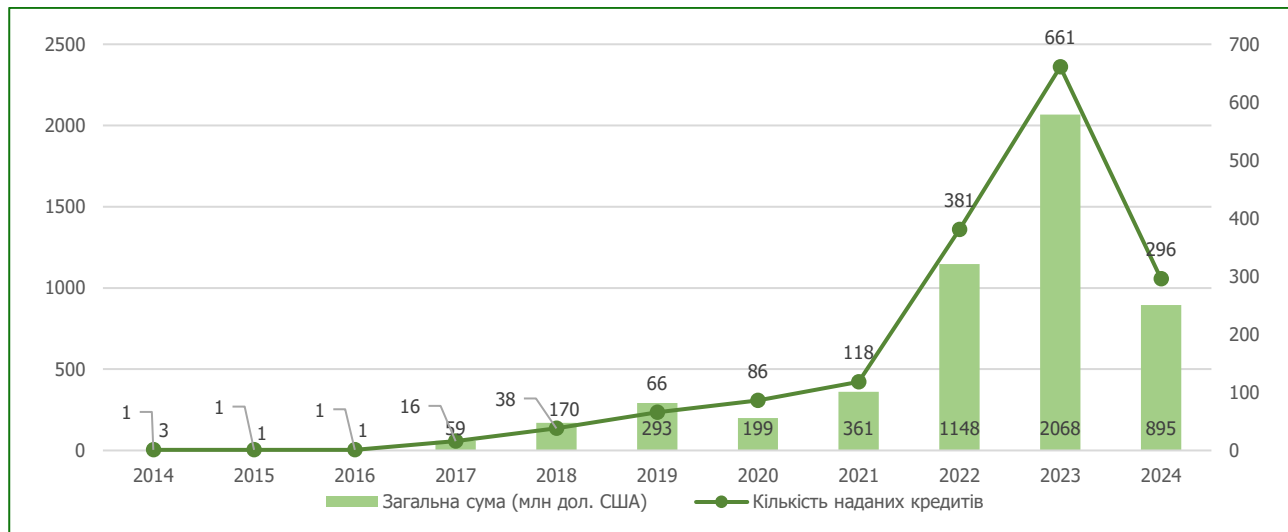

Рис 1. Світовий ринок зелених кредитів. (Джерело: Green Finance Portal, 2024)

У конфігурації стану світового ринку зелених кредитів, починаючи з 2014 р. і до початку 2024 р., спостерігається чітка тенденція до збільшення числа виданих зелених кредитів і в кількісному, і у вартісному вимірі. Пікове зростання зелених кредитів на глобальному рівні припадає на 2023 р., коли загальна сума чистих зелених кредитів склала близько 2,2 млрд дол. США.

Узагальнення динаміки розвитку світового ринку зелених кредитів показало, що 2023 року спостерігалось максимальне зростання й в абсолютних, і у відносних показниках, коли загальна сума зелених кредитів досягла 2,068 млрд дол. США, а кількість виданих кредитів – 661. Відзначене значне зниження 2024 року порівняно з попереднім роком: загальна сума склала 895 млн дол. США, а кількість кредитів – 296. Це пояснюється, на нашу думку, зміною регуляцій, зниженням привабливості фінансових інструментів та адаптацією ринку до нових умов.

Щодо частки зелених кредитів в Україні, то ринок зелених фінансів поступово розвивається, зокрема завдяки підтримці екологічних ініціатив і фінансуванню проєктів, спрямованих на сталий розвиток. На відміну від світових тенденцій, частка зелених кредитів в Україні поки що залишається на значно нижчому рівні, що можна пояснити відносно раннім етапом розвитку цього сектора. Зростання цієї частки в Україні залежить від розвитку нормативно-правової бази, упровадження інструментів зеленого фінансування та заохочення екологічно чистих проєктів на державному й приватному рівнях.

За прогнозами фірми Spherical Insights, яка спеціалізується на дослідженні світового ринку та здійснює галузевий консалтинг, обсяг світового ринку зеленого фінансування 2023 р. оцінювали в межах 4,2 трлн дол. США, він буде зростати із середньорічним темпом 21,5% і досягне до 2033 р. 28,71 трлн дол. США (Spherical Insights, 2024).

У цьому контексті заслуговує на нашу увагу розвиток зелених і сталих кредитів, що набирає обертів у всьому світі, відображаючи необхідність фінансування проєктів екологічного спрямування. Загалом, ринок зелених і сталих кредитів має потенціал стати одним із головних інструментів у боротьбі зі змінами клімату та в сприянні сталому розвитку.

Так, за даними Bloomberg упродовж періоду 2015-2019 рр. загальний розмір зелених кредитів з урахуванням наданих гарантій і акредитивів збільшився з 30 млрд дол. до 90 млрд дол. США, хоча спостерігається тенденція зниження їх частки в банківських портфелях за цей період із 90% до 50%. Водночас, сталі банківські кредити і в абсолютній сумі, і у своїй частці в банківських портфелях демонструють щорічне зростання (The sustainable loan market: A snapshot of recent developments, 2024). Це свідчить про значне зростання зацікавлення банків досягненням цілей сталого розвитку, причому не тільки в економічному, а й у соціальному аспекті. Відтак, у середині 2024 року видача кредитів, пов'язаних зі сталим розвитком, скоротилася на 56%. Початковий бум на ринку облігацій і позик сталого розвитку був частково зумовлений популярністю таких фінансових інструментів. Із розвитком регуляторних стандартів у цій царині привабливість таких інструментів знизилася.

Позитивною стороною цієї ситуації може бути те, що якість фінансових продуктів підвищується з погляду їх спрямування на досягнення заявлених цілей.

Хочемо звернути увагу на той факт, що, аналізуючи практику використання банківських фінансових інструментів у новітньому сегменті кредитування, ми виявили низку перешкод для їх активізації, а саме:

- обмежене застосування принципів сталого банкінгу, що проявляється у відсутності відповідності принципів управління ризиками рекомендаціям щодо зелених кредитів;
- невідповідність термінів погашення зелених кредитів. Деякі банківські установи мають обмежені фінансові можливості або не зацікавлені в наданні довгострокових зелених позик через короткий термін погашення. Більшість «зелених» проєктів є довгостроковими й зазвичай мають високі капітальні витрати (CAPEX) й низькі операційні витрати (OPEX) порівняно зі звичайними проєктами;
- інформаційна асиметрія. У багатьох державах світу інформація про позичальників є неповною або відсутньою, що обмежує можливості банків оцінювати екологічні ризики проєкту;
- брак можливостей для аналізу. Банківські установи не можуть повністю оцінити ризики та їх складність через відсутність інструментів для моделювання того, як екологічні витрати можуть уплинути на майбутні ризики дефолту;
- високий ризик зелених інвестиційних проєктів;
- брак розвиненого інвестиційного ринку, зокрема ринку цінних паперів;
- низький ступінь економічної відповідальності за вплив на навколишнє середовище та обмежені правові стимули для зменшення шкоди природному середовищу.

Розвиток зеленого кредитування та впровадження практик зеленого банкінгу значною мірою залежать від специфіки місцевих умов (країни). Для подолання наявних перешкод міжнародна експертна спільнота пропонує такі заходи:

- запровадження добровільних принципів зеленого банкінгу. Рекомендують установити співпрацю між країнами, міжнародними фінансовими організаціями та приватним сектором для розробки, удосконалення та впровадження добровільних стандартів оцінки прогресу в царині зеленого банкінгу;
- усунення невідповідностей у термінах повернення;
- сприяння держави. Влада може підтримувати розвиток зеленого банкінгу через консультації з ключовими зацікавленими сторонами, такими як банківські асоціації, регулятори, профільні міністерства, фондові біржі та кредитні спілки;
- розвиток зеленого кредитування через освітні платформи. Ці платформи мають на меті навчання керівників банків і ризик-менеджерів. Вони можуть включати технічні керівництва для оцінки екологічних втрат і вигод на рівні проєкту, аналізу ризиків та звітності за результатами діяльності.

Через зростання попиту на зелені кредитні продукти банківські установи почали розширювати свою пропозицію.

У цьому контексті можна охарактеризувати кредитні інструменти через роздрібний, корпоративний та інвестиційний банкінг (Табл. 3).

Таблиця 3. Характеристика кредитних інструментів, що сприяють розвитку «зеленої» економіки. (Джерело: Noň, 2018, 11))

Кредитні інструменти	Характеристика
Роздрібний банкінг	
Зелена іпотека	Вони пропонують роздрібним клієнтам нижчі процентні ставки, ніж на ринку, для клієнтів, які купують сучасні енергозберігаючі будинки та/чи вкладають у модернізацію, енергозберігаючі прилади чи зелену енергетику. Банківські установи також можуть запропонувати покриття витрат на переведення будинку зі звичайного на екологічно чисте енергопостачання, а також дозволити включити цю вигоду під час маркетингу продукту
Позики на зелене житло	Вони також надають клієнтам нижчу ставку, яка може мотивувати домогосподарства встановлювати технології відновлюваної енергії в житлових будинках. Для цього різні банківські установи співпрацюють із постачальниками технологій та екологічними громадськими організаціями
Позика на зелене комерційне будівництво	Угоди надають зеленим комерційним будівлям, які споживають менше енергії, менше відходів і спричиняють менше забруднення, ніж традиційні будівлі. Деякі оцінювачі зараз визначають зниження експлуатаційних витрат, покращену продуктивність і подовжений термін служби
Екологічні автокредити	Ці позики заохочують клієнтів купувати автомобілі з високою паливною ефективністю, пропонуючи низькі відсоткові ставки. Більшість кредитів на екологічні автомобілі пропонують кредитні спілки
Зелені картки	Компанії, що видають кредитні картки, пропонують робити пожертви неурядовим організаціям у розмірі приблизно пів відсотка від кожної покупки, переказу балансу чи авансу готівкою, зробленого власником картки

(продовження на наступній сторінці)

Таблиця 3. Продовження.

Кредитні інструменти	Характеристика
Корпоративний та інвестиційний банкінг	
Зелене проєктне фінансування	Банківські установи почали створювати сервісні відділи або команди, які займаються великомасштабними проєктами фінансування відновлюваної енергетики. Вони також почали застосовувати новаторські фінансові заходи для масштабних проєктів чистого палива та відновлюваної енергії
Зелена сек'юритизація	Почали з'являтися різні методи екологічної сек'юритизації. Приклад: лісові облигації
Зелений венчурний і прямий капітал	Під час фінансування компаній через ринок капіталу питанням навколишнього середовища надають більше значення. Банківські установи можуть бути вигідним помічником для IPO для постачальників чистих технологій, розробників вуглецевих кредитів і фірм, які просувають екологічні продукти та послуги. Банківські установи також можуть створювати капітальну базу для екологічних проєктів через спеціалізовані підрозділи прямих інвестицій
Зелені індекси	Банківські установи розробили індекси, що відображають перспективи екологічного розвитку та потенційні загрози. Приклад: Merrill Lynch розробила індекс енергоефективності, який зосереджується винятково на енергозбереженні та управлінні попитом
Вуглецеві товари	Завдяки Схемі торгівлі квотами на викиди ЄС (EU ETS), понад 12000 європейських промислових об'єктів підпадають під обмеження вуглецю. З метою забезпечення потреб своїх клієнтів із дотримання нормативних вимог або поставки придатного для продажу продукту банківським установам більшість банківських установ отримує вуглецеві кредити

Розглянувши в такий спосіб першопричини переходу до новітньої парадигми зеленого кредитування, зростаючу необхідність у фінансуванні сталих проєктів, дамо в проміжному підсумку наше авторське трактування зеленого кредиту. Отже, спираючись на узагальнення концептуальних підходів, поширених у зарубіжній і вітчизняній економічній літературі, а також беручи до уваги особливості дослідження, ми пропонуємо власне визначення зеленого кредиту: це такий вид кредиту, який надають для фінансування екологічно чистих, стійких та енергоефективних проєктів із метою підтримки ініціатив, спрямованих на зменшення негативного впливу на довкілля (проєкти з використання відновлюваних джерел енергії, енергоефективних будівель, зменшення викидів вуглецю та інші екологічно відповідальні заходи).

У другій частині нашого дослідження розглянемо розвиток ринку зелених кредитів, оскільки він відкриває нові можливості для фінансування важливих для України проєктів за новітніми кліматично нейтральними технічними стандартами. Відтак, після закінчення війни Україна матиме величезні потреби в інвестиціях на відновлення, тим більше, що за експертною оцінкою Світового банку, ООН та Європейської Комісії економічна реконструкція в Україні має базуватися на принципі «краще, ніж раніше» та наближати енергетичну модель до енергетичної моделі ЄС у напрямі вуглецевої нейтральності.

В умовах воєнного стану для України важливо впроваджувати структурні реформи та вдосконалювати нормативно-правову базу для зелених інвестицій. Це дозволить відбудувати післявоєнну українську економіку на якісно новому технологічному рівні.

Передусім зазначимо, що наші спроби знайти вітчизняні статистичні дані, які б характеризували обсяги зеленого кредитування в Україні за останнє десятиліття, не зазнали успіху. Пояснити таку ситуацію, на нашу думку, можна тим, що в аналітичних річних звітах провідних банківських установ України, які позиціонують себе із зеленим кредитуванням, не виділяють у кредитних портфелях обсяги зелених кредитів за екологічними проєктами. Усе зводиться до констатації такого виду кредитування та до окремих напрямів зеленого кредитування в межах сталого розвитку у співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

Українські банки, будучи важливими учасниками зеленого фінансового ринку, можуть допомогти в переході країни до екологічно відповідальної економіки. Зі зростанням інтересу до сталого розвитку роль банків у підтримці ініціатив лише зростатиме, але для цього потрібні підтримка від держави, адаптація до міжнародних стандартів та активізація співпраці з міжнародними партнерами.

Насамперед окреслимо основні тенденції зеленого кредитування серед українських банків. На наш погляд, до таких тенденцій можна віднести зазначені нижче.

1. Зростання екологічної свідомості: банки в Україні дедалі активніше розвивають стале фінансування, орієнтуючись на міжнародні практики та потреби клієнтів у зелених продуктах.
2. Інтеграція з міжнародними інститутами: завдяки співпраці з міжнародними фінансовими організаціями українські банки можуть отримувати пільгові кредити й пропонувати вигідні умови для зелених проєктів.

3. Розширення спектра продуктів: банки не обмежуються кредитуванням енергоефективності, а також надають кредити в таких галузях, як відновлювана енергетика, сталє сільське господарство, зелене будівництво та переробка відходів.
4. Популяризація серед населення: деякі банки активно надають кредити фізичним особам на заходи з енергоефективності в їхніх будинках, що сприяє підвищенню обізнаності про енергоефективність і скорочення споживання традиційних енергоресурсів.

Проведене дослідження підтверджує, що український «зелений» фінансовий ринок лише починає формуватися, тому важливо ретельно обрати відповідні інструменти для реалізації зеленого банкінгу, які відповідали б поточним економічним умовам. Для цього варто врахувати ефективні приклади з міжнародного досвіду, зокрема впровадження нових механізмів надання кредитних ресурсів для українського зеленого банкінгу:

- надання пільгових кредитних ставок (нижчих за ринкові) для забезпечення фінансування екологічних проєктів і створення зелених технологій, екологічно чистих товарів і послуг, а також для купівлі екологічно безпечного обладнання на умовах лізингу та залучення приватних зелених інвестицій (наприклад, у зелене будівництво, де використовують екологічно чисті матеріали та енергозберігаючі технології);
- продовжений строк кредиту з метою забезпечення фінансування великомасштабних інфраструктурних проєктів із захисту довкілля;
- надання позик чи інших фінансових інструментів із метою купівлі квот на викиди забруднюючих речовин (торгівля квотами на викиди);
- емісія цінних паперів, забезпечених активами, з метою фінансування масштабних інфраструктурних проєктів, орієнтованих на охорону навколишнього середовища (випуск зелених облігацій);
- продаж муніципальних облігацій фінансовими установами з метою фінансування екологічних проєктів (часткові кредитні гарантії для реалізації зелених ініціатив).

Додамо, що нові інструменти, які запропоновані, спрямовані на заохочення підприємств до перебудови своїх стратегій розвитку на засадах збереження природних ресурсів. Для формування екологічної свідомості на побутовому рівні та стимулювання населення до підтримки «зелених» ініціатив актуалізуються такі нові інструменти кредитування:

- надання пільгових кредитних ставок із метою будівництва приватного зеленого житла, купівлі екологічно чистого житла (зелена іпотека), а також енергоефективного та ресурсозберігаючого устаткування для домівок та для покупки екологічно чистого автомобільного транспорту (зелений автокредит) й інших екологічних товарів;
- продовження терміну позик із метою будівництва приватного «зеленого» житла, купівлі енергоефективного та ресурсозберігаючого устаткування для домівок, а також для екологічного автомобільного транспорту.

В українському банківському секторі виділяють сім основних установ, які, за оцінкою експертів, можна вважати зеленими банками. Серед них: АТ «Укрексімбанк», АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК», АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «Райффайзен Банк», АТ «Ощадбанк», АТ АКБ «Львів» та АТ КБ «ПриватБанк» (Lutsiv et al., p. 33, 2024).

З 2015 року АБ «УКРГАЗБАНК» першим в Україні впроваджує абсолютно сучасну для України бізнес-модель зеленого банку. Це провідний в Україні банк, який із фокусом на кліматичному фінансуванні підтримує проєкти з енергоефективності та відновлюваної енергетики, дбаючи про довкілля. На сьогодні банк є беззаперечним лідером у галузі зеленого фінансування.

АБ «УКРГАЗБАНК», як і інші банки, що входять до мережі Green Bank Network, працює за трьома основними напрямками.

1. Фінансування відновлюваних джерел енергії, включаючи сонячну, гідроенергетику, вітрову енергію та інші джерела.
2. Інвестиції в енергозберігаючі технології: від установлення енергоефективних лампочок до масштабних проєктів модернізації обладнання.
3. Охорона навколишнього середовища.

Лідер екобанків України спрямовує свої зусилля на фінансування проєктів корпоративних клієнтів, а також підприємств малого й середнього бізнесу та індивідуальних осіб, пов'язаних з енергоефективними технологіями, відновлюваною енергетикою, ефективним використанням ресурсів і зниженням рівня забруднення.

АБ «УКРГАЗБАНК» обрав стратегію надання банківських послуг клієнтам, які здійснюють проекти, орієнтовані на раціональне використання ресурсів і зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище. Ця стратегія еко-банкінгу має на меті сприяти зростанню приватних і публічних інвестицій у подібні проекти. До основних напрямів фінансування належать: сонячні електростанції (СЕС), вітрові електростанції (ВЕС), гідроелектростанції (ГЕС), теплоелектростанції на біопаливі, теплогенерація, транспорт, а також заходи та обладнання для підвищення енергоефективності (Official website of JSB "UKRGASBAK").

Водночас, АБ «УКРГАЗБАНК» продовжує надавати стратегічну підтримку енергетичній інфраструктурі України, яка перебуває під постійними ворожими атаками. Протягом 2023-2024 років банк уклав близько 30 угод торговельного фінансування на загальну суму майже 3,5 млрд грн для підтримки енергетичного сектора. Завдяки гарантіям АБ «УКРГАЗБАНК», кредити й донорські кошти від ЄБРР, МФК, МБРР, KfW та інших міжнародних фінансових організацій були спрямовані на придбання необхідного енергетичного обладнання для Укренерго, Укргідроенерго, Укрзалізниці та інших енергетичних підприємств.

2023 р. реалізоване завдання стабілізувати кредитний портфель сталого банкінгу АБ «УКРГАЗБАНК» у сегментах корпоративного, малого та середнього бізнесу за рахунок проектів, спрямованих на підтримку стійкості та безперервності діяльності бізнесу під час воєнних дій, а також на енерго- та ресурсоефективну модернізацію. Особливу увагу приділили проектам, що забезпечують продовольчу безпеку. Окремий акцент був зроблений на будівництві «зеленої» генерації.

Протягом 2023 р., незважаючи на війну, АБ «УКРГАЗБАНК» продовжив підтримувати проекти сталого розвитку, зокрема він розглянув 340 таких проектів, із яких 312 відповідали критеріям сталого банкінгу; профінансував 229 кредитних угод на загальну суму понад 3 мільярди гривень для підтримки проектів сталого розвитку бізнесу.

2024 р. АБ «УКРГАЗБАНК» реструктуризував свій бренд, змінивши його позиціонування та фірмовий стиль. Відтепер АБ «УКРГАЗБАНК» використовуватиме у своїх комунікаціях нову айдентіку, яка включає UGB екобанк країни та новий логотип. Оновлене позиціонування бренду враховує нові сенси та виклики, що виникли під час повномасштабної війни, а екологічний фокус банку залишиться незмінним.

Зі збільшенням використання відновлюваних джерел енергії в країні все більше домогосподарств переходять на «чисту» електроенергію. Спираючись на успішний досвід реалізації урядової програми енергоефективного кредитування, АТ «Ощадбанк» розробив продукт «Зелена енергія» для приватних домогосподарств. У банку очікують на високий попит, оскільки Україна вже досягла значних результатів у розвитку альтернативної енергетики (Official website of JSC "Oschadbank").

АТ «Ощадбанк» активно співпрацює з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) в проектах, пов'язаних з енергоефективністю, де фінансують заходи з підвищення енергоефективності для малого та середнього бізнесу. Банк також пропонує населенню кредити на утеплення житла, встановлення енергоефективних вікон, сонячних колекторів та інші рішення, що зменшують використання енергії. При реалізації екокредитування АТ «Ощадбанк» видає кредити підприємствам, які займаються переробкою відходів, використовують відновлювану енергію.

АТ «Ощадбанк» розпочав надавати кредити фізичним особам на встановлення сонячних електростанцій, запустивши нову програму «Зелена енергія». У її рамках можна отримати кредит на придбання й монтаж обладнання для виробництва «зеленої» енергії, зокрема перетворення сонячної, вітрової, теплової та водної енергії на електричну. До цього обладнання належать сонячні електростанції, панелі, акумулятори, теплові насоси, вітрові станції, генератори, а також супутні матеріали та устаткування.

У свою чергу АТ «ПроКредит Банк» активно підтримує фінансування проектів, спрямованих на енергоефективність, використання відновлюваних джерел енергії та охорону довкілля. Так, 2023 року банк профінансував 119 «зелених» ініціатив українського бізнесу на загальну суму 15,9 млн євро (Official website of JSC "PROCREDIT BANK").

АТ АКБ «Львів» приділяє значну увагу охороні довкілля та враховує вплив своєї діяльності на навколишнє середовище. Банк надає перевагу співпраці з бізнесами, що використовують енергоефективні технології, які зменшують шкідливий вплив на довкілля. Зокрема постачальникам, які дбають про збереження екологічного балансу та вимірюють відповідні показники. Банк прагне співпрацювати з екологічно відповідальними компаніями, уникаючи фінансування проектів чи участі в проектах, які можуть спричинити тривалий і значний негативний вплив на довкілля. При ухваленні рішень щодо операцій або проектів, особливо у випадках фінансування, працівники банку обов'язково враховують потенційний негативний вплив на довкілля та ризик для репутації банку (Official website of JSC JSB Bank "Lviv").

В АТ КБ «ПриватБанк» реалізовано програми для захисту навколишнього середовища. Завдяки повністю електронному документообігові, банк майже не використовує паперу. Крім того, в АТ КБ «ПриватБанк» застосовують екологічно відповідальну технологію інкасації (Official website of JSC CB "PrivatBank").

Так, АТ КБ «ПриватБанк» активно впроваджує безпаперовий документообіг, ставши однією з перших банківських установ в Україні, яка запровадила надійний електронний документообіг без використання паперових носіїв.

Усі платежі бізнес-клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» відбуваються в електронному вигляді, що означає, що клієнтам банку необхідно уникати використання паперу при роботі з документами.

Згідно з цим підходом, АТ КБ «ПриватБанк» розробив додаткову, спрощену систему електронного документообігу PaperLess, яка дає змогу користувачам створювати, підписувати документи та обмінюватися ними, і для клієнтів банку, і для осіб, які не є клієнтами, незалежно від того, фізичні це особи чи юридичні. Усі ці сервіси надають безкоштовно як частину соціальної ініціативи, спрямованої на зручність клієнтів і збереження природних ресурсів.

В арсеналі АТ КБ «ПриватБанк» – енергоефективні рішення для малого й середнього бізнесу в напрямі модернізації виробництва або впровадження енергоефективних технологій. Це допомагає підприємствам знижувати витрати на енергоресурси. Банк активно залучає фінансування від Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) і ЄБРР для проєктів, пов'язаних з екологічними ініціативами та енергоефективністю. Щодо кредитування екопроєктів для фізичних осіб, то АТ КБ «ПриватБанк» також надає спеціальні кредити для встановлення енергоефективного обладнання в домогосподарствах, таких як сонячні панелі та системи економії тепла.

Унаслідок глобальності завдань вітчизняні банківські установи активно підтримують відповідальне фінансування проєктів, яке здійснюється за допомогою міжнародних фінансових установ або за державної підтримки.

Дослідження показало, що українська програма підвищення енергоефективності (UKEEP), яка функціонувала з 2007 по 2016 рік, являла собою кредитну лінію, створену Європейським Банком Реконструкції та Розвитку (ЄБРР). Партнерами цієї програми були ПАТ «Мегабанк», ПАТ «ОТП Банк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Укрексімбанк» і ПАТ «Банк Форум», які за цей період реалізували 133 проєкти.

Від жовтня 2014 року в Україні функціонує урядова програма «теплих кредитів», розроблена Державним агентством з енергоефективності та енергозбереження України.

2021 року було підписано Договір про співпрацю між Національним банком України (НБУ) та Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC), яка є частиною Групи Світового банку. Метою цього Проєкту є розвиток сталого фінансування в Україні з допомогою розробки стандартів «зеленого фінансування» та інтегрованих екологічних, управлінських і соціальних стандартів. Співробітництво реалізовуватимуть через дві програми: «Зелене фінансування» та «Інтегрована програма з екологічної, соціальної та управлінської практики для сприяння інвестиціям у країнах Європи і Центральної Азії» («Програма ESG»).

За даними IFC, на ринках, що розвиваються, існує можливість для кліматичних інвестицій на суму приблизно 23 трлн доларів США до 2030 року, водночас для України цей потенціал оцінюють у 73 млрд доларів США. Для реалізації цього потенціалу Україні потрібно впровадити належні стандарти й політику з метою розвитку сталого фінансового сектора.

Протягом наступних трьох років у рамках співпраці НБУ та IFC планують:

- розробку стратегій НБУ для зеленого й сталого фінансування;
- створення стандартів сталого та зеленого фінансування в Україні;
- посилення можливостей НБУ для інтеграції аспектів ESG в нормативно-правові акти про корпоративне управління в українських банківських установах, а також розробку стандартів розкриття інформації про ESG для банківських установ і вимог до управління соціальними та екологічними ризиками;
- обмін знаннями й розвиток спроможностей НБУ, а також проведення заходів із покращення обізнаності для регульованих установ після впровадження нових нормативно-правових актів і стандартів.

Звернімо увагу на те, що цей інструмент несе певні ризики для кредитуючих установ. Зокрема, необхідно більш ретельно перевіряти фінансову «життєздатність» проєкту й платоспроможність позичальника, що однозначно підвищить адміністративні витрати. Окрім того, складно визначити оптимальний рівень пільговості кредиту, який забезпечить ефективне фінансування проєкту й буде прийнятним для фінансової установи.

Очевидно, що інструменти механізму надання кредитних ресурсів, які запропоновані, слід поступово впроваджувати на український ринок банківських продуктів і послуг. Цей процес необхідно вже починати й активно просувати,

тому що на сьогодні законодавчо закріплено лише окремі інструменти пільгового кредитування й проектного фінансування заходів із підвищення енергоефективності. З метою заохочення екологічних ініціатив зі сторони фінансових установ та їхніх клієнтів важливо створити відповідне надійне законодавче поле.

Особливо важливо підкреслити необхідність створення державою таких умов, за яких кредитно-фінансовим установам буде зручно впроваджувати зелені послуги й продукти. Цього можна досягти зокрема за допомогою зниження облікової ставки НБУ для банківських установ, які видають кредити на екологічно орієнтовані проекти.

Існує багато інструментів і форм державної підтримки банківських установ, таких як пільгові програми з кредитування та кредитні лінії для пріоритетного й субординованого боргу, які могли б бути застосовані й для розвитку «зеленого» банкінгу. Однак, ці заходи наразі важко реалізувати через брак довготермінових фінансових ресурсів і незначний рівень капіталізації банківських установ. На окрему увагу заслуговує розробка механізму випуску зелених облігацій та інших цінних паперів, які заохочуватимуть системну екологізацію найбільш забруднювальних секторів економіки.

На завершення нашого дослідження варто запропонувати прогнозну модель розвитку зелених кредитів у світі та в Україні. На нашу думку, ця модель може включати різні аспекти: політичні, економічні, соціальні та технологічні – на засадах PEST-аналізу ринку зелених кредитів. Щодо глобального аспекту, то студіювання наукового доробку зарубіжних і вітчизняних учених, на який ми спиралися в цьому дослідженні, дають підстави визначити такі тенденції розвитку світового ринку зелених кредитів:

- зростання попиту на зелені фінанси. Цей попит підвищується через зростання усвідомлення змін клімату та необхідність переходу до сталої економіки, а це, у свою чергу, збільшує фінансування для організацій, які реалізують проекти з позитивним впливом на довкілля;
- регуляторний вплив, спрямований на запровадження нових норм і політики для підтримки зелених інвестицій і бізнес-моделей, зокрема ЄС запроваджує таксономію сталих фінансів;
- зростання ESG-інвестування. Так, інвестори все більше уваги звертають на критерії екологічної, соціальної та корпоративно-управлінської відповідальності (ESG), що впливає на попит на зелені кредити.

Вивчення зарубіжного досвіду, наукової думки, праць вітчизняних учених та викристалізовані тенденції розвитку ринку зелених кредитів дають підстави зробити прогноз ринку зелених кредитів у світі та в Україні в окремих рамових перспективах (Табл. 4).

Таблиця 4. Прогноз розвитку ринку зелених кредитів у світі та в Україні.

Період	Світ	Україна
Короткострокові перспективи (1-3 роки)	1. Зростання обсягу зелених кредитів на 10-15 % щорічно. 2. Розширення бази учасників: банки, інвестиційні фонди, корпорації, які впроваджують екологічні програми.	1. Зростання попиту на зелені кредити на 5-10% щорічно. 2. Поява нових інструментів фінансування та розширення бази випуску зелених облігацій.
Середньострокові перспективи (3-5 років)	1. Консолідація ринку: більше банків і фінансових установ почнуть пропонувати зелені продукти. 2. Зростання кількості стандартів і сертифікацій, що підвищить довіру споживачів та інвесторів.	1. Зростання участі банків у фінансуванні проектів у галузі зеленої енергетики. 2. Упровадження програми державно-приватного партнерства для зелених інвестицій.
Довгострокові перспективи (5-10 років)	1. Формування зрілого ринку зелених фінансів із високим ступенем інтеграції з традиційними фінансовими інститутами. 2. Можливе досягнення 30-50% частки зелених фінансів у загальному обсязі кредитування.	1. Може скластися усталена екосистема зелених фінансів, на яку буде орієнтовано більше 20% загального кредитного портфеля. 2. Зросте міжнародна підтримка та обсяги інвестицій в українські зелені проекти, що змусить фінансові установи активніше розвивати нові продукти.

ДИСКУСІЯ

Упродовж останніх десятиліть процес реалізації глобальних політичних цілей щодо забезпечення сталого розвитку й становлення зеленої економіки зумовив появу та зростання ринку зелених фінансових інструментів, що означало використання зелених облігацій та активізацію зеленого банкінгу як специфічної сфери банківського бізнесу, спря-

мованого на розв'язання екологічних проблем. Саме цю проблематику проаналізували автори цієї статті в попередньому дослідженні, де значну увагу приділили тенденціям розвитку екологічно відповідального (зеленого) банкінгу та особливостям формування ринку зелених облігацій в Україні на основі залучення інвестицій для реалізації економічно важливих проєктів у царині енергозбереження (Lutsiv et al., 2024).

Справді, починаючи з 90-х років XX століття, банки сприяють сталому розвитку, фінансуючи спершу екологічні, а згодом і соціальні проєкти, на що вказують у своїх дослідженнях Марсель Йокен (Jeucken, 2010) і Маркус Ріглер (Riegler, 2023), що свідчить про неухильне зростання ролі банківського сектора у розв'язанні проблем охорони довкілля, захисту клімату й збереження природних ресурсів. При цьому особливу увагу приділяють необхідності активізації участі всіх банків у розв'язанні еколого-економічних проблем, незалежно від їхнього правового статусу й стратегії ведення бізнесу, оскільки зміна клімату перетворилася з екологічної загрози на економічну, тим самим безпосередньо виступаючи макроекономічним фактором розвитку й фінансових систем, і банківського сектора, про що зазначають Стефано Баттістон, Антуан Мандель, Ірен Монастероло, Франциска Шютце та Габріеле Вісентін (Battiston et al., 2017).

Однак головним дискусійним моментом, пов'язаним із дослідженням зеленого банкінгу, є оцінка різними авторами цілей банківської діяльності в контексті екологічної модернізації економіки. Так, з одного боку, Олаф Вебер і Блер Фелтмейт (Weber & Feltmate, 2016), Елізабет Полет, Мія Парнодо та Франсеск Релано (Paulet, Parnaudau & Relano, 2015), Лейре Сан-Хосе, Хосе Луїс Ретоласа та Хорхе Гутьєррес-Гойріа (San-Jose, Retolaza, & Gutierrez-Goiria, 2011) зосереджують увагу на впливі зеленого банкінгу на глобальний еколого-економічний розвиток, роблячи наголос на принципах економічної стійкості, екологічної відповідальності, соціальної інтеграції, етики та прозорості, звертаючи особливу увагу на те, що зелений банкінг має ґрунтуватися не тільки на моральних цінностях, а й на екологічній відповідальності. З іншого боку, такі автори, як Раві Міна (Meena, 2013), Саріта Бахл (Bahl, 2012), Канак Тара, Саумія Сінгх і Ритеш Кумар (Tara, Singh & Kumar, 2015), і низка інших характеризують екологічно відповідальний банкінг як концепцію зеленого банкінгу, яка знаходить рівновагу між отриманням економічних прибутків і вигодами для довкілля. Прихильники цього підходу вважають, що довгострокові економічні проєкти, при реалізації яких ураховують екологічні вимоги, є водночас і економічно вигідними, а ті, які здійснюють без урахування довгострокових екологічних наслідків, вважають збитковими.

Така дискусія щодо стратегічних цілей зеленого банкінгу має безпосереднє продовження в полеміці щодо вибору конкретних фінансових інструментів забезпечення екологічної модернізації, головними з яких є зелені облігації та зелені кредити. Річ у тім, що історично склалося так, що першою й найпоширенішою формою зеленого фінансування були саме зелені облігації, створені для фінансування проєктів із позитивним впливом на навколишнє середовище або клімат. Тому в більшості досліджень на цю тему роблять висновок, що саме зелені облігації є головним джерелом сталого розвитку та екологічної модернізації економіки, на що вказують у своїх працях зокрема такі науковці, як Стівен Парк (Park, 2018) Ніколас Стерн (Stern, 2008), Хосе Банга (Banga, 2019), Джанфранко Джанфрате й Маттіа Пері (Gianfrate & Peri, 2019), Елеттра Альярді (Agliardi & Agliardi, 2019) та інші. Підставою для цього є досить обережний підхід банків упродовж тривалого часу до розвитку зеленого кредитування. Зокрема, Jeffrey Sachs пояснює таку ситуацію двома основними причинами: наявністю жорстких Базельських вимог щодо банківського капіталу, через що банки вважають екологічні проєкти ризикованими й неохоче їх фінансують; з іншого боку, ресурси банків надходять від депозитів, що мають зазвичай короткостроковий і середньостроковий характер, тоді як проєкти зеленої інфраструктури потребують довгострокового фінансування, а тому їх фінансування призводить до погіршення ліквідності банків (Sachs et al, 2019). На противагу такому підходові низка досліджень таких авторів, як, наприклад, Філіп Крюгер, Захарія Саутнер і Лора Старкс (Krueger, Sautner, & Starks, 2020), також Омер Ельсакіт та Ендрю Вортінгтон (Elsakit & Worthington 2013), обґрунтовує важливість урахування кліматичних ризиків для оптимізації роботи інституційних інвесторів, включаючи банки, що відображає наявність певних зрушень поглядів науковців у бік розуміння необхідності активізації банківського кредитування екологічних проєктів. Адже попри все за останні роки ринок зеленого кредитування набуває все більшого розвитку, що визначає зростання обсягів кредитів, які надають банки під екологічно значущі цілі. І хоч у нашій країні цей фінансовий інструмент іще не став пріоритетним для банків через недостатню економічну доцільність і високі ризики екологічних проєктів, однак наукове обґрунтування важливості й пріоритетності цього напряму банківського бізнесу набуває вагомій ролі саме в контексті перспектив екологічної модернізації економіки й реалізації глобальних завдань зі збереження довкілля.

ВИСНОВКИ

Банківські установи використовують зелені кредити для фінансування екологічно чистих послуг, продуктів або проє-

ктів. Зелені кредити являють собою один із видів фінансової підтримки для енергозберігаючих та екологічних підприємств.

Огляд досвіду українських банків демонструє, як екобанки можуть впливати на сталий розвиток, підтримуючи проекти, орієнтовані на енергоефективність і відновлювану енергетику. Зокрема, 2023 року АБ «УКРГАЗБАНК» профінансував 229 проектів сталого розвитку на понад 3 млрд грн та уклав 30 угод торговельного фінансування в енергетиці на 3,5 млрд грн, а АТ «ПроКредит Банк» підтримав 119 зелених ініціатив на 15,9 млн євро. АБ «УКРГАЗБАНК» також активно сприяв енергоефективним і модернізаційним проектам для підприємств малого та середнього бізнесу в умовах війни. АТ «Ощадбанк» співпрацює з ЄБРР у фінансуванні утеплення житла, переробки відходів і запустив продукт «Зелена енергія», як і АТ КБ «ПриватБанк», що кредитує домогосподарства для встановлення сонячних панелей. У воєнний час АБ «УКРГАЗБАНК» залучає міжнародні кошти для ключових енергетичних підприємств. Банки також запроваджують інновації, як-от електронний документообіг PaperLess в АТ «ПриватБанк» і ребрендинг в АБ «УКРГАЗБАНК» із акцентом на екологічність. Наведені дані підтверджують масштабність розвитку екофінансування в українському банківському секторі. Це може стати прикладом для інших банків щодо посилення їхньої ролі в розвитку зеленої економіки.

Зелені кредити як фінансовий інструмент зіграли ключову роль у просуванні зеленої економіки та забезпеченні економічної стійкості. Вони стимулюють надання позик для екологічно чистих галузей промисловості й обмежують фінансування секторів, що шкодять довкіллю. Підвищуючи якість кредитних послуг, оптимізуючи кредитну структуру та підтримуючи зелений розвиток, зелений кредит сприяє створенню циркулярної економіки. Загальновизнано, що зелені кредити та інші форми зеленого фінансування є критично важливими для сталого економічного розвитку та фінансової стабільності.

Політика зеленого кредитування передбачає, що банки надають кредити для проектів, спрямованих на захист навколишнього середовища, зниження викидів і підвищення енергоефективності, водночас обмежуючи фінансування для галузей із високим рівнем забруднення, значними викидами та надлишковими потужностями.

Шляхами розвитку банківського зеленого кредитування в Україні є:

- **потенціал для сталого розвитку.** Зелене кредитування є важливим інструментом для підтримки сталого розвитку, має значний потенціал для підтримки екологічно чистих проектів, сприяючи сталому розвитку країни та інтеграції в європейські ринки. Зелене кредитування сприяє фінансуванню екологічно чистих проектів, які зменшують викиди парникових газів і споживання природних ресурсів. Це, в свою чергу, сприяє сталому розвитку та зміцнює економіку шляхом інвестування в інноваційні технології;
- **необхідність державної підтримки.** Для ефективного розвитку цього сегмента необхідні активні дії держави, включаючи створення сприятливих умов, таких як податкові пільги, субсидії та нормативно-правова база;
- **виклики для банківської системи.** Українські банки стикаються з низкою викликів, таких як недосконалість оцінки ризиків і недостатній досвід із фінансування екологічних проектів. Це потребує розвитку відповідних компетенцій та інструментів;
- **підвищення обізнаності та попиту.** Важливо розвивати обізнаність бізнесових кіл і громадян про переваги зелених кредитів, що може стимулювати зростання попиту на такі фінансові продукти.

Отже, розвиток зеленого кредитування в Україні має великі перспективи, відтак потребує комплексного підходу, оцінки ризиків, підтримки з боку держави та врахування інтересів суспільства. Держава може запроваджувати податкові пільги або інші стимули для заохочення банків до активнішої участі у фінансуванні екологічних проектів.

Банки, які займаються зеленим кредитуванням, підвищують свою соціальну відповідальність та поліпшують імідж, демонструючи зобов'язання перед суспільством і довкіллям.

Поствоєнна економіка України може виграти від інтеграції світових практик зеленого банкінгу та кредитування. Розвиток ринку зелених облігацій має бути доповнений спрощенням доступу до зелених кредитів для малого та середнього бізнесу. Інвестиції в екологічно чисті технології можуть стимулювати й локальний, і міжнародний капітал.

Необхідні подальші дослідження в царині «зеленої» кредитної політики та її наслідків. Однією з головних проблем є брак даних про зелені кредити. Дослідження в царині політики зеленого кредитування в Україні порівняно з аналогічними ініціативами в інших країнах могли б розширити розуміння впливу зеленого кредитування на відновлення економіки. Зрештою, аналіз потенціалу політики стимулювання зростання зеленого кредитування сприятиме виявленню можливостей для регулювання фінансової стабільності.

Отже, необхідно посилити зусилля держави зі створення сприятливих умов із метою розширення засобів пільгового кредитування та фінансової допомоги екологічній діяльності. Важливо також стимулювати кредитно-фінансові установи до впровадження зелених продуктів і послуг. Формування сегмента зелених продуктів і послуг на фінансовому ринку сприятиме не лише практичній реалізації принципів зеленої економіки, а й підвищенню ефективності національної екологічної політики, підкріпленої екологічно орієнтованою фінансовою політикою держави.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ВНЕСОК АВТОРІВ

Внесок авторів є рівноцінним.

ФІНАНСУВАННЯ

Автори не отримували фінансування для цього рукопису.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

- Ricardo, D. (1817). On the Principles of Political Economy and Taxation. London: John Murray, 589 p.
- Malthus, T. R. (1798). An Essay on the Principle of Population. London: J. Jonson, 396 p.
- Hotelling, H. (1931). The Economics of Exhaustible Resources. *The Journal of Political Economy*, 39(2), 137-175.
https://www.uio.no/studier/emner/sv/oekonomi/ECON4925/h16/pensumliste/hotelling_the-economics-of-exhaustible-resources.pdf
- Krautkraemer, J. A. (1998). Nonrenewable Resource Scarcity. *Journal of Economic Literature*, 36(4), 2065-2107.
<https://msuweb.montclair.edu/~lebel/j1KrautkraemerNonRenResScarcityJEL1998.pdf>
- Hubbert, M. K. (1956). Nuclear Energy and the Fossil Fuels. *Drilling and Production Practice*, 95, 1-57.
https://cmappublic.ihmc.us/rid=1176076210219_852008754_13952/Hubbert1956.pdf
- Brown, L. R. (2007). Globalization and the Environment: Building a Sustainable Society. *Hitotsubashi Journal of Social Studies*, 39(2), 59-62.
<https://www.jstor.org/stable/43294515>
- Hartwick, J. M. (1977). Intergenerational Equity and the Investing of Rents from Exhaustible Resources. *The American Economic Review*, 67(5), 972-974.
<https://www.jstor.org/stable/1828079>
- Stiglitz, J. (1974). Growth with Exhaustible Natural Resources: Efficient and Optimal Growth Paths. *The Review of Economic Studies*, 41(5), 123-137.
<https://www.jstor.org/stable/2296377>
- Nordhaus, W. D. (1974). Resources as a Constraint on Growth. *American Economic Review*, 64(2), 22-26.
<https://www.jstor.org/stable/1816011>
- Solow, R. M. (1974). The Economics of Resources or the Resources of Economics. *American Economic Review*, 64(2), 1-14.
<https://www.jstor.org/stable/1816009>
- Krugman, P. (2010, April 11). Building a Green Economy. *The New York Times Magazine*.
<https://www.nytimes.com/2010/04/11/magazine/11Economy-t.html>
- Owen, R., Brennan, G., & Lyon, F. (2018). Enabling Investment for the Transition to a Low Carbon Economy: Government Policy to Finance Early Stage Green Innovation. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 31, 137-145.
<https://doi.org/10.1016/j.coesust.2018.03.004>
- Park, S. K. (2018). Investors as Regulators: Green Bonds and the Governance Challenges of the Sustainable Finance Revolution. *Stanford Journal of International Law*, 54(1), 1-47.
<https://ssrn.com/abstract=3142887>
- Stern, N. (2008). The Economics of Climate Change. *American Economic Review*, 98(2), 1-37.
<https://doi.org/10.1257/aer.98.2.1>
- Banga, J. (2019). The Green Bond Market: a Potential Source of Climate Finance for Developing Countries. *Journal of Sustainable Finance and Investment*, 9(1), 17-32.
<https://doi.org/10.1080/20430795.2018.1498617>
- Gianfrate, G., & Peri, M. (2019). The green advantage: Exploring the Convenience of Issuing Green Bonds. *Journal of Cleaner Production*, 219, 127-135.
<https://ssrn.com/abstract=3329823>
- Weber, O., & Feltmate, B. (2016). Sustainable Banking: Managing the Social and Environmental Impact of Financial Institutions. Toronto, ON: University of Toronto Press, 256 p.
https://books.google.com.ua/books/about/Sustainable_Banking.html?id=_HmMCwAAQBAJ&redir_esc=y

18. Stephens, C., & Skinner, C. (2013). Banks for a better planet? The challenge of sustainable social and environmental development and the emerging response of the banking sector. *Environmental Development*, 5, 175-179. <http://dx.doi.org/10.1016/j.envdev.2012.11.011>
19. Jeucken, M. (2010). Sustainable Finance and Banking: The Financial Sector and the Future of the Planet. London: Routledge, 337 p.
https://books.google.com.ua/books/about/Sustainable_Finance_and_Banking.html?id=Fl86TKnv0o8C&redir_esc=y
20. Riegler, M. (2023). Towards a Definition of Sustainable Banking: A Consolidated Approach in the Context of Guidelines and Strategies. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 8(5), 1-26.
<https://doi.org/10.1186/s40991-023-00078-4>
21. White, J. (2023). The Financial and Environmental Returns in Green Banking. *Honors College Theses*, 903.
<https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/honors-theses/903>
22. Green Finance Portal. (2024).
https://greenfinanceportal.env.go.jp/en/loan/issuance_data/market_status.html
23. Spherical Insights. (2024).
<https://www.sphericalinsights.com/.translate.goog/repots/green-market>
24. The sustainable loan market: A snapshot of recent developments. (2024).
<https://www.nordea.com/en/news/the-sustainable-loan-market-a-snapshot-of-recent-developments>
25. Noh, H. J. (2018). Financial Strategy to Accelerate Green Growth. ADBI Working Paper. Tokyo: Asian Development Bank Institute. No. 866.
<https://www.adb.org/publications/financial-strategy-accelerate-green-growth>
26. Lutsiv, B., Dziubliuk, O., Chaikovskiy, Y., Lutsiv, P., & Chaikovskiy, Y. (2024). The Role of Green Banking in Ensuring the Goals of Sustainable Economic Development. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(54), 23-36.
<https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.54.2024.4250>
27. Official website of JSB "UKRGASBANK". (n.d.).
<https://www.ukrgasbank.com/en/>
28. Official website of JSC "Oschadbank". (n.d.).
<https://www.oschadbank.ua/en>
29. Official website of JSC "PROCREDIT BANK". (n.d.).
<https://procreditbank.com.ua/en>
30. Official website of JSC JSB Bank "Lviv". (n.d.).
<https://www.banklviv.com/>
31. Official website of JSC CB "PrivatBank". (n.d.).
<https://privatbank.ua/en>
32. Battiston, S., Mandel, A., Monasterolo, I., Schütze, F., & Visentin, G. (2017). A Climate stress-test of the financial system. *Nature Climate Change*, 7(4), 283-288.
<https://doi.org/doi:10.1038/nclimate3255>
33. Paulet, E., Parnaudeau M., & Relano F. (2015). Banking with Ethics: Strategic Moves and Structural Changes of the Banking Industry in the Aftermath of the Subprime Mortgage Crisis. *Journal of Business Ethics*, 131(1), 199-207. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2274-9>
34. San-Jose, L., Retolaza, J.L., & Gutierrez-Goiria, J. (2011). Are Ethical Banks Different? A Comparative Analysis Using the Radical Affinity Index. *Journal of Business Ethics*, 100(1), 151-173. <https://doi.org/doi:10.1007/s10551-011-0774-4>
35. Meena, R. (2013). Green Banking: As Initiative for Sustainable Development. *Global Journal of Management and Business Studies*, 3(10), 1181-1186.
https://www.ripublication.com/gjmbvspl/gjmbvs3n10_21.pdf
36. Bahl, S. (2012). Green Banking – the New Strategic Imperative. *Asian Journal of Research in Business, Economics and Management*, 2(2), 767-775.
<https://www.indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:ajrbe&volume=2&issue=2&article=015>
37. Tara, K., Singh, S. & Kumar, R. (2015). Green Banking for Environmental Management: A Paradigm Shift. *Current World Environment*, 10(3), 1029-1038.
<http://dx.doi.org/10.12944/CWE.10.3.36>
38. Agliardi, E., & Agliardi, R. (2019). Financing Environmentally-Sustainable Projects with Green Bonds. *Environment and development economics*, 1-16.
<https://doi.org/doi:10.1017/S1355770X19000020>
39. Sachs, J. D., Woo, W. T., Yoshino, N., & Taghizadeh-Hesary, F. (2019). Why Is Green Finance Important? *ADBI Working Paper*, 917. Tokyo: Asian Development Bank Institute, 1-9.
<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/481936/adbi-wp917.pdf>
40. Krueger, Ph., Sautner, Z., & Starks, L.T. (2020). The Importance of Climate Risks for Institutional Investors. *The Review of Financial Studies*, 33(3), 1067-1111.
<https://doi.org/10.1093/rfs/hhz137>
41. Elsakit, O.M., & Worthington, A.C. (2013). Using Environmental and Social Information in Lending Decisions. *International Journal of Economics and Finance*, 5(1), 112-120. <https://doi.org/10.5539/ijef.v5n1p112>

Yaroslav Chaikovskiy, Bohdan Lutsiv, Oleksandr Dziubliuk, Yevhen Chaikovskiy, Pavlo Lutsiv

BANK GREEN LENDING AS A KEY TOOL FOR THE ECOLOGICAL MODERNIZATION OF THE ECONOMY

Environmentally sustainable financing arises due to the growing need to preserve and ensure the sustainability of economic systems. As a concept, environmentally sustainable financing contributes to the transition to more responsible and sustainable economic growth. With this in mind, environmentally sustainable finance and green lending are closely related, as both approaches are aimed at supporting sustainable development and reducing the negative impact on the environment. The article elucidates the theoretical and practical foundations of the development of green loans, as well as the prospects for the introduction of effective credit instruments in the field of green economy development in Ukraine. The term green credit was studied, and the author's definition of this concept was proposed. The global market of green loans and green credit programs, under which banking institutions work, are considered. Priorities of banking institutions in the development of green lending were studied. Obstacles related to the introduction of green credit instruments by banking institutions are considered, and directions for overcoming them in achieving the goals of sustainable development in Ukraine are substantiated.

Keywords: sustainable development goals, green credits, green finance, credit risk, green bonds, green credit market, green banking, central bank, banking institutions

JEL Classification: E44, E62, F29, G21, G24